

Huisonderwijs

Evaluatie 2006-2007 en 2007-2008

Vlaams Ministerie van Onderwijs & Vorming
Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi)
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

Vlaamse overheid

Eindredactie

Ann Lips, Bea De Cuyper
AgODi, Scholen Basisonderwijs en CLB
Lise Van Proeyen
AgODi, Scholen Secundair onderwijs en DKO

Met medewerking van

Ann Cortebeek
AgODi, Scholen Secundair onderwijs en DKO

Verantwoordelijke uitgever

Guy Janssens
Administrateur-generaal; Agenschap voor Onderwijsdiensten (AgODi)

Lay-out

Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid
Patricia Vandichel

Foto

www.morguefile.com

Depotnummer

D/2009/3241/356

Druk

Departement Onderwijs en Vorming
Management Ondersteunende Diensten
Drukkerij

Inhoud

Inleiding	2
Situering	3
1 Procedure	4
2 Cijfers basisonderwijs	5
2.1 Aantal leerlingen	5
2.2 Leerlingenkenmerken	6
2.3 Schoolloopbaan	7
2.4 Deelname aan de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap	8
2.5 Motivering voor het huisonderwijs	9
3 Cijfers secundair onderwijs	11
3.1 Aantal leerlingen	11
3.2 Leerlingenkenmerken	11
3.3 Schoolloopbaan	13
3.4 Deelname aan de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap	15
3.5 Motivering voor het huisonderwijs	17
3.6 Opvolging en controle	19
Conclusie	21
Aanbevelingen	23
Glossarium	24
Afkortingenlijst	26
Overzicht van figuren	29
Bronnen	30

Inleiding

In België is er geen schoolplicht, enkel leerplicht. Dit houdt in dat er ook aan de leerplicht kan worden voldaan door het volgen van huisonderwijs. Leerplichtcontrole is één van de kerntaken van het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi). In dit rapport vindt u de belangrijkste gegevens terug over de inschrijvingen in het huisonderwijs in de schooljaren 2006-2007 en 2007-2008.

We lichten eerst de procedure toe die gevolgd wordt indien een leerling en zijn ouders kiezen voor het huisonderwijs. Vervolgens bekijken we enkele cijfers van het huisonderwijs, afzonderlijk voor het basisonderwijs en het secundair onderwijs. Hierbij gaan we na hoeveel leerlingen zich inschreven en bekijken we enkele leerlingenkenmerken. Nadien bekijken we de schoolloopbaan van de leerling, voorafgaand aan het huisonderwijs. We geven een overzicht van de inschrijvingen van de leerlingen huisonderwijs bij de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap. Ten slotte bespreken we de motivering van de ouders om voor huisonderwijs te kiezen en geven we een overzicht van de opvolging en controle.

Een korte samenvatting van de conclusies die we hieruit kunnen trekken, vindt u op pagina 21.

Situering

In de wet betreffende de leerplicht¹ en in het decreet basisonderwijs² wordt gesteld dat aan de leerplicht kan worden voldaan door het volgen van huisonderwijs. Dit wordt gedefinieerd als onderwijs dat verstrekt wordt aan leerplichtigen van wie de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen of in rechte of in feite de minderjarige leerling onder hun bewaring hebben, beslist hebben zelf dit onderwijs te organiseren en te bekostigen.

Het op 14 februari 2003 goedgekeurde onderwijsdecreet XIV legt minimale voorwaarden vast waaraan huisonderwijs moet voldoen, dit om het leerrecht van elk kind te garanderen.

Elke vorm van huisonderwijs moet in elk geval als doelstelling hebben:

- de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind;
- het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden;
- het bijbrengen van eerbied voor de culturele waarden van het kind zelf en van anderen;
- de voorbereiding van het kind op een actief leven als volwassene.

Wanneer de ouders of de leerplichtverantwoordelijken starten met huisonderwijs moeten zij een verklaring ondertekenen waarmee zij zich ertoe verbinden³:

- onderwijs te verstrekken dat voldoet aan de minimumvereisten (zie hierboven);
- volledige identificatie te verstrekken van de betrokken leerplichtige (met bij voorkeur ook het rijksregisternummer);
- mee te delen waar het huisonderwijs wordt verstrekt en wie er effectief lesgeeft;
- de controle van de onderwijsinspectie⁴ te aanvaarden en alle documenten die de uitvoering van deze controle mogelijk moeten maken, te overhandigen;
- bij het niet aanvaarden van deze controle of bij twee opeenvolgende controles waarbij vastgesteld is dat het verstrekte onderwijs kennelijk niet beantwoordt aan de omschreven doelstellingen, het kind in te schrijven in een erkende, gefinancierde of gesubsidieerde school;
- Bij de stopzetting van het huisonderwijs een bewijs van inschrijving van het leerplichtige kind in een erkende, gefinancierde of gesubsidieerde school te bezorgen aan het Agentschap voor Onderwijsdiensten.

1 Wet betreffende de leerplicht van 29 juni 1983 (m.b.t. art. 1, §6, ingevoegd door onderwijsdecreet XIV van 14 februari 2003), ministeriële omzendbrief SO 68 'de leerplicht' d.d. 01/03/2000.

2 Het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 (m.b.t. art. 26bis-26quater, ingevoegd door Onderwijsdecreet XIV van 14 februari 2003).

3 Ingevoerd bij besluit van de Vlaamse Regering van 9 mei 2003 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 september 1997 betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs en van het besluit van de Vlaamse regering van 12 november 1997 betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs.

4 De onderwijsinspectie van de Vlaamse gemeenschap is een organisatie die werkt in opdracht van de Vlaamse overheid en belast is met het toezicht op de kwaliteit van het onderwijs.

Huisonderwijs kan hetzij individueel gegeven worden hetzij in collectief verband (in een organisatie of instelling al dan niet gebaseerd op een zekere rechtsvorm). Ook privéscholen vallen dus onder het stelsel van huisonderwijs. De wettelijke, decretale en reglementaire bepalingen maken geen onderscheid tussen individueel of collectief huisonderwijs. In dit rapport bekijken we echter enkel het individuele huisonderwijs. Een kleine minderheid volgt collectief huisonderwijs in een kleine groep, door ouders die het huisonderwijs gezamenlijk organiseren, of in een privéschool.

1 Procedure

De ouders of de personen die toezicht hebben op de leerplichtige sturen jaarlijks een 'verklaring van huisonderwijs' naar het Agentschap voor Onderwijsdiensten. Wanneer de ouders of leerplichtverantwoordelijken aan de hand van een gewone brief melden dat zij hun kinderen huisonderwijs wensen te geven, worden zij erop gewezen dat ze, om te voldoen aan de leerplicht, een 'verklaring van huisonderwijs' moeten indienen. De administratie registreert de verklaringen en stuurt een ontvangstmelding terug.

De leerlingen die huisonderwijs volgen, worden opgesplitst per niveau (basisonderwijs en secundair onderwijs), aangezien de opvolging en controle op deze twee niveaus een verschillende aanpak vergt. De indeling tussen 'huisonderwijs basis' en 'huisonderwijs secundair' gebeurt op basis van het geboortjaar van de leerling. De -12-jarigen worden op administratief vlak tot het basisonderwijs gerekend, zelfs indien ze vakken op niveau secundair onderwijs volgen. De +12-jarigen worden tot het secundair onderwijs gerekend, ook al behaalden ze nog geen getuigschrift basisonderwijs.

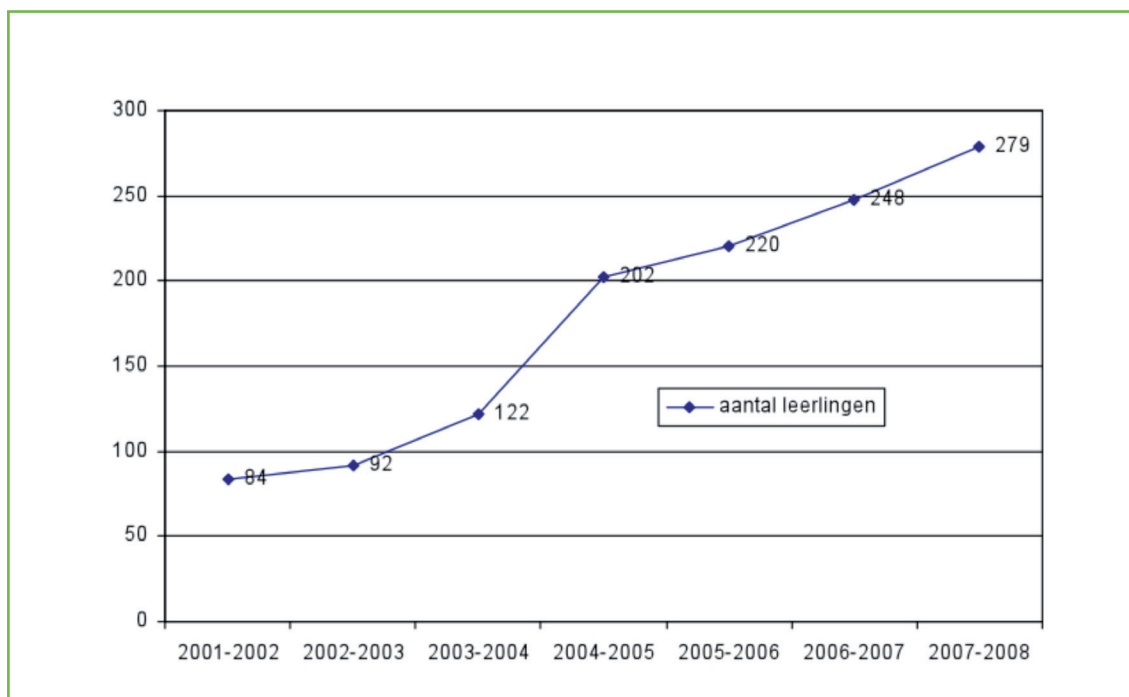
Aan de ouders van leerlingen uit het niveau secundair wordt een vragenlijst gestuurd die tot doel heeft een idee te krijgen over de manier waarop zij het huisonderwijs organiseren. Ook wordt nagegaan of de leerlingen ingeschreven zijn voor de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap en wat hun motivering is voor het kiezen voor huisonderwijs. Op die manier wordt hun dossier gestoffeerd met het oog op inspectie.

Vanaf schooljaar 2003-2004 bestaat er een wettelijke basis⁵ voor controle op het huisonderwijs door de inspectie. Tijdens deze controles wordt nagegaan of het huisonderwijs voldoet aan de vastgelegde minimumvereisten. Indien bij twee opeenvolgende controles wordt vastgesteld dat het huisonderwijs niet voldoet, moet de leerling terug ingeschreven worden in een school. Indien de ouders dit nalaten, wordt het dossier doorgestuurd naar de Procureur des Konings van het specifieke gerechtelijk arrondissement. De inspectie geeft absolute voorrang aan het controleren van die situaties waarbij er een vermoeden is dat het leerrecht van het kind in gevaar zou kunnen zijn. Dit vermoeden kan gebaseerd zijn op de dossiergegevens of op een melding uit de omgeving van het kind (vroegere school, CLB, politie, bijzondere jeugdzorg, ...). Ook wordt voorrang gegeven aan kinderen die nog geen controle kregen. Nadat deze dossiers gecontroleerd zijn, worden steekproefsgewijs nog zoveel mogelijk andere leerlingen uit het huisonderwijs gecontroleerd.

5 Ingevoerd bij besluit van de Vlaamse Regering van 9 mei 2003 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 september 1997 betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs en van het besluit van de Vlaamse regering van 12 november 1997 betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs.

2 Cijfers basisonderwijs

2.1 Aantal leerlingen

Figuur 1 Evolutie van het aantal leerlingen in huisonderwijs in het basisonderwijs

Tijdens het schooljaar 2006-2007 werd voor 248 kinderen een verklaring van huisonderwijs ingediend, waarvan 6 kinderen nog niet leerplichtig waren. Tijdens het schooljaar 2007-2008 steeg dit aantal tot 279 kinderen, waarvan 2 kinderen niet leerplichtig. Uit de cijfers blijkt dat het aantal kinderen in het huisonderwijs basis stelselmatig stijgt sinds 2001-2002. De laatste twee schooljaren bleef de stijging constant (12%).

De populariteit van huisonderwijs is waarschijnlijk voor een deel te verklaren door de grotere media-aandacht en de mond-tot-mondreclame die aan huisonderwijs besteed wordt. De ouders en CLB's zijn meer en meer op de hoogte van het bestaan van huisonderwijs, waar dit vroeger, ook al omdat pas sinds 2003 een uitvoeringsbesluit bestaat, minder het geval was.

Het strikter opvolgen van de leerplicht speelt hier ook een rol. We merken immers dat een aantal ouders pas een verklaring van huisonderwijs indienen nadat ze erop gewezen worden dat hun kind niet aan de leerplicht voldoet. Sommige ouders verliezen uit het oog dat deze verklaring jaarlijks hernieuwd dient te worden.

2.2 Leerlingenkenmerken

2.2.1 Leeftijd en geslacht

Tijdens het schooljaar 2007-2008 volgden meer jongens huisonderwijs dan meisjes. Er waren 55% jongens en 45% meisjes. In 2006-2007 was er een gelijkaardige verdeling van jongens tegenover meisjes.

Schooljaar	2006-2007	%2006-2007	2007-2008	%2007-2008
Geslacht				
Jongens	141	57%	153	55%
Meisjes	106	43%	126	45%
Totaal	247	100%	279	100%

Tabel 1 Aantal leerlingen in huisonderwijs naar geslacht, schooljaren 2006-2007 en 2007-2008 (basisonderwijs)

Om de leerlingen naar leeftijd in te delen werd rekening gehouden met kalenderjaren en niet met schooljaren. Dit betekent dat leerlingen die in 2001 geboren zijn tijdens het schooljaar 2007-2008 tot de groep '6-jarigen' behoorden, leerlingen die in 2000 geboren zijn behoorden tot de '7-jarigen', enzovoort.

In 2007-2008 waren de grootste groep de 9-jarigen (18,6%), gevolgd door de 7-jarigen (17,9%) en de 11-jarigen (17,2%). In 2006-2007 vormden de 11-jarigen de grootste groep (20,2%), gevolgd door de 9- en 10-jarigen (beide 16,9%). Het aantal kinderen dat huisonderwijs volgt tijdens het eerste leerjaar is terug aan het stijgen (15,7% in 2006-2007 en 16,1% in 2007-2008) t.o.v. het schooljaar 2005-2006 (10,91%)⁶.

Schooljaar	2006-2007	%2006-2007	2007-2008	%2007-2008
Leeftijd				
≤5 jaar	6	2,4%	2	0,7%
6 jaar	39	15,7%	45	16,1%
7 jaar	32	12,9%	50	17,9%
8 jaar	38	15,3%	40	14,3%
9 jaar	42	16,9%	52	18,6%
10 jaar	41	16,9%	42	15,1%
11 jaar	50	20,2%	48	17,2%
Totaal	248	100%	279	100%

Tabel 2 Aantal leerlingen in huisonderwijs naar leeftijd vergelijking schooljaren 2006-2007 en 2007-2008 (basisonderwijs)

2.2.2 Woonplaats

2006-2007	Aantal leerlingen huisonderwijs basis	Percentage	Percentage ten opzichte van de bevolkingsgroep 6- tot 11-jarigen ⁷
Antwerpen	90	36,3%	0,08
Brussels Hoofdst. Gewest	2	0,8%	0,00
Limburg	27	10,9%	0,05
Oost-Vlaanderen	40	16,1%	0,04
Vlaams-Brabant	42	16,9%	0,06
West-Vlaanderen	44	17,7%	0,06
Buiten Vlaanderen	3	1,2%	0,00
Totaal	248	100%	0,05

Tabel 3 Aantal leerlingen in huisonderwijs naar provincie, met het percentage van de bevolkingsgroep 6- tot 11-jarigen dat dit aantal vertegenwoordigt (schooljaar 2006-2007, basisonderwijs)

6 AGENTSCHAP VOOR ONDERWIJSDIENSTEN (2007). Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2005-2006. Agentschap voor Onderwijsdiensten, Brussel, p. 130.

7 Gegevens op basis van het rijksregister, bewerking Studiedienst van de Vlaamse Regering.

2007-2008	Aantal leerlingen huisonderwijs basis	Percentage	Percentage ten opzichte van de bevolkingsgroep 6- 11-jarigen ⁸
Antwerpen	105	37,6%	0,09
Brussels Hoofdst. Gewest	5	1,8%	0,00
Limburg	28	10%	0,05
Oost-Vlaanderen	33	11,8%	0,04
Vlaams-Brabant	52	18,6%	0,07
West-Vlaanderen	55	19,7%	0,08
Buiten Vlaanderen	1	0,4%	0,00
Totaal	279	100%	0,06

Tabel 4 Aantal leerlingen in huisonderwijs naar provincie, met het percentage van de bevolkingsgroep 6- tot 11-jarigen dat dit aantal vertegenwoordigt (schooljaar 2007-2008, basisonderwijs)

In 2007-2008 is Antwerpen koploper met 105 kinderen of 37,6% van de kinderen die huisonderwijs volgden in het basisonderwijs. Ook in 2006-2007 was dit het geval: 90 kinderen (of 36,3%) woonden in Antwerpen.

2.3 Schoolloopbaan

2.3.1 Duur van het huisonderwijs

In 2007-2008 volgden 118 van de 279 (of 42%) leerlingen het eerste jaar huisonderwijs. In 2006-2007 waren dit er 124 van de 248 (of 50%). Vaak is het huisonderwijs slechts een tijdelijke oplossing. Bij gezinnen die kiezen voor huisonderwijs omdat ze omwille van beroepsomstandigheden of andere redenen in het buitenland verblijven, komt het voor dat de kinderen verschillende, maar niet noodzakelijk opeenvolgende schooljaren geregistreerd zijn in het huisonderwijs.

2.3.2 Laatste schoolinschrijving

Voor de leerlingen die huisonderwijs volgden in 2007-2008, maar niet het voorgaande schooljaar, werd onderzocht of zij toen ingeschreven waren in een school gesubsidieerd of gefinancierd door de Vlaamse Gemeenschap of in een privéschool. Voor 47 van de 123 leerlingen (of 38,2%) werd geen inschrijving gevonden. Van de leerlingen die wel in een school ingeschreven waren, kwam de grootste groep uit het gewoon lager onderwijs. Ook voor het schooljaar 2006-2007 werd dit onderzocht. Uit de vergelijking tussen de twee schooljaren blijkt dat er in 2007-2008 meer kinderen uit het buitengewoon onderwijs kwamen (5,7% tegenover 1,5%). De leerlingen van wie we geen inschrijving terugvonden, kwamen vermoedelijk uit het Franstalig onderwijs, een buitenlandse school, of een privéschool die geen gegevens aanlevert in het kader van de leerplichtcontrole⁹. Ook zijn er een aantal kinderen van buitenlandse nationaliteit (bijvoorbeeld diplomaten) die in ons land huisonderwijs volgen.

⁸ Gegevens op basis van het rijksregister, bewerking Studiedienst van de Vlaamse Regering.

⁹ Elk schooljaar wordt aan de privéscholen, de Europese en internationale scholen en de instellingen Bijzondere Jeugdzorg gevraagd om de gegevens van de ingeschreven kinderen aan het Ministerie van Onderwijs te bezorgen. Dit gebeurt op vrijwillige basis.

	2006-2007	%	2007-2008	%
Leerlingen van wie geen inschrijving teruggevonden	36	27,5%	47	38,2%
Gewoon kleuteronderwijs	27	20,6%	21	17,1%
Gewoon lager onderwijs	66	50,4%	47	38,2%
Buitengewoon kleuteronderwijs	-	-	1	0,8%
Buitengewoon lager onderwijs	2	1,5%	6	4,9%
Privéschool	-	-	1	0,8%
Totaal aantal leerlingen die het voorgaande schooljaar geen huisonderwijs volgden	131	100%	123	100%

Tabel 5 Nieuwe leerlingen in huisonderwijs en inschrijving in een school in het voorgaande schooljaar (vergelijking schooljaren 2006-2007 en 2007-2008, basisonderwijs)

2.4 Deelname aan de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap

Leerlingen die huisonderwijs volgen in het basisonderwijs, kunnen een getuigschrift basisonderwijs behalen door deel te nemen aan een examen georganiseerd door één van de scholen die jaarlijks door de Vlaamse regering worden aangeduid om als examencommissie te fungeren. In elke provincie wordt het examen ingericht door een vrije school en een officiële school. Dit examen wordt ingericht in de maand juni. Een leerling kan deelnemen aan het examen vanaf de leeftijd van 9 jaar. De ouders hebben de vrije keuze in welke school zij hun kind inschrijven voor dit examen. Jaarlijkse examens in de loop van de lagere schoolloopbaan worden niet georganiseerd voor de leerlingen die huisonderwijs volgen. De ouders zijn zelf verantwoordelijk om de kennis van hun kind regelmatig te testen.

Aangezien AgODi niet over toereikende informatie beschikt van de leerlingen die deelgenomen hebben aan dit examen, kunnen geen exacte aantallen en slaagpercentages worden weergegeven in dit rapport. Vanaf het schooljaar 2008-2009 zullen deze leerlingengegevens opgevraagd worden bij de scholen die dit examen inrichten.

Een aantal leerlingen die huisonderwijs volgen en die op basis van hun leeftijd opgenomen zijn in de statistieken van het huisonderwijs basisonderwijs, krijgen al leerstof op het niveau van secundair onderwijs. Dit is bijvoorbeeld het geval bij enkele hoogbegaafde leerlingen. Deze leerlingen hebben de mogelijkheid zich in te schrijven bij de examencommissie van het secundair onderwijs. In 2007-2008 waren 7 leerlingen ingeschreven bij de examencommissie, waarvan 6 leerlingen een vak- of deelattest behaalden¹⁰.

¹⁰ Voor meer informatie over de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap, zie <http://www.ond.vlaanderen.be/secundair/examencommissie/>

2.5 Motivering voor het huisonderwijs

Motivering	2006-2007		2007-2008	
	Aantal kinderen	%	Aantal kinderen	%
Laag welbevinden in de school	22	24,4	18	17,5%
Meerwaarde binnen de opvoeding	14	15,6%	14	13,6%
ASS	12	13,3%	10	9,7%
Leerproblemen	-	8,7%	9	8,7%
Willen een breder / ander aanbod geven dan op school	10	11,1%	8	7,8%
Handicap / medische problemen	8	8,9%	8	7,8%
Religieuze overtuiging	7	7,8%	7	6,8%
Werkzaamheden van ouders in het buitenland	5	5,6%	11	10,7%
Hoogbegaafd	5	5,6%	5	4,9%
Onderwijs op maat	-	-	7	6,8%
Franstalig onderwijs	2	2,2%	1	0,9%
Succeservaring van broers of zussen	2	2,2%	-	2,2%
Wegwerken van leerachterstand	1	1,1%	2	1,9%
Andere	2	2,2%	3	2,9%
Totaal	90	100%	103	100%

Tabel 6 Motivering voor het geven van huisonderwijs (schooljaar 2006-2007 en 2007-2008, basisonderwijs)

Op het huisonderwijs wordt controle uitgeoefend door de onderwijsinspectie. Tijdens deze controles wordt ondermeer gevraagd naar de motivering van de ouders voor het geven van huisonderwijs. In 2006-2007 werd bij 90 kinderen het huisonderwijs gecontroleerd (of 36,3% van het totaal aantal kinderen in huisonderwijs basis). Vaak opteerden ouders voor het geven van huisonderwijs omwille van verscheidene redenen tegelijkertijd. In bovenstaande tabel werd per kind enkel de hoofdreden opgenomen. De vaakst opgegeven motivering is 'laag welbevinden in de school'. Omdat we merkten dat meer en meer kinderen met ASS¹¹ geregistreerd werden in het huisonderwijs, werd dit als een aparte categorie opgenomen. Er waren slechts 5 kinderen waarvoor de motivering 'werkzaamheden van ouders in het buitenland' werd opgegeven, maar het reële aantal ligt hoger. Gezinnen die in het buitenland verblijven, krijgen immers relatief minder controle en enkel de motiveringen van ouders die dit schooljaar controle kregen werden opgenomen in deze tabel.

In 2007-2008 werd bij 103 kinderen het huisonderwijs gecontroleerd (of 36,9% van de kinderen). Ook dit jaar is 'laag welbevinden in de school' de vaakst opgegeven motivering, gevolgd door 'meerwaarde binnen de opvoeding', 'werkzaamheden van ouders in het buitenland' en 'ASS'.

2.6 Opgvolging en controle

Schooljaar	Totaal aantal kinderen	Totaal aantal gezinnen	Aantal gecontroleerde kinderen	Aantal gecontroleerde gezinnen
2003-2004	92	84	52	39
2004-2005	202	137	86	55
2005-2006	220	159	81	57
2006-2007	248	186	90	74
2007-2008	279	205	102	79

Tabel 7 Evolutie aantal inspectiecontroles (basisonderwijs)

Tijdens het schooljaar 2006-2007 werd bij 74 gezinnen een controle uitgevoerd. Er werden 90 van de 248 kinderen gecontroleerd, wat neerkomt op 36% van de kinderen geregistreerd in het huisonderwijs. Bij één kind werden twee huiscontroles uitgevoerd in 2006-2007.

11 Autisme Spectrum Stoornis

Tijdens het schooljaar 2007-2008 werd bij 79 gezinnen een controle uitgevoerd. Er werden 102 van de 279 kinderen gecontroleerd, wat eveneens 36% is. Er waren geen kinderen die twee keer controle kregen in één schooljaar.

Schooljaar	Eerste controle		Tweede controle (in het lopende schooljaar of volgend schooljaar)		Controle geweigerd	Naar procureur
	Positief	Negatief	Positief	Negatief		
2006-2007	86	4	2	-	-	-
2007-2008	99	3	-	1	2	2

Tabel 8 Beoordelingen inspectiecontroles basisonderwijs 2006-2007 en 2007-2008

Het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) kan een dringende inspectiecontrole aanvragen wanneer een dossier als zorgwekkend wordt beschouwd (risicogezin). Dit gebeurt wanneer er twijfels bestaan over de kwaliteit van het huisonderwijs en er een vermoeden is dat het leerrecht van het kind in het gedrang komt. Dit kan gebaseerd zijn op een telefonisch contact met het CLB, de school waar de kinderen voordien naartoe gingen of anderen die hun bezorgdheid aan ons uiten.

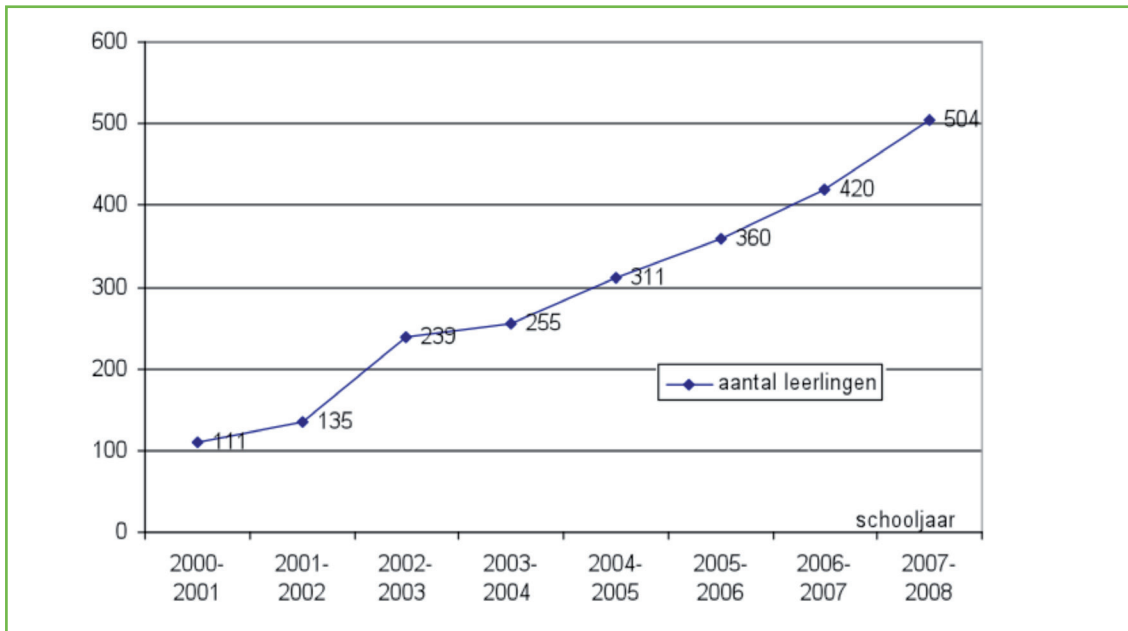
Tijdens het schooljaar 2006-2007 werd voor 5 gezinnen (betreffende 10 kinderen) een dringende controle aangevraagd. Bij 4 kinderen (uit 4 gezinnen) oordeelde de inspecteur dat het huisonderwijs niet voldoet aan de vooropgestelde voorwaarden.

Tijdens het schooljaar 2007-2008 werd voor 7 gezinnen (betreffende 9 kinderen) een dringende controle aangevraagd. Bij 3 kinderen (uit 3 gezinnen) oordeelde de inspecteur dat het huisonderwijs niet voldoet aan de vooropgestelde voorwaarden. Bij 2 kinderen uit 2 gezinnen hebben de ouders de inspectiecontrole geweigerd. Naar aanleiding van deze weigering en het feit dat de ouders ook niet bereid waren hun kind in te schrijven in een school, werden de 2 dossiers naar de procureur gestuurd.

3 Cijfers secundair onderwijs

3.1 Aantal leerlingen

Figuur 2 Evolutie van het aantal leerlingen in huisonderwijs in het secundair onderwijs

Het aantal leerlingen dat huisonderwijs volgt in het secundair onderwijs gaat sinds de start van de registratie in stijgende lijn: op 7 jaar tijd is het aantal bijna verviervoudigd. De mogelijke verklaringen van deze stijging zijn gelijklopend met wat hierboven werd aangegeven voor het basisonderwijs.

Het aantal leerlingen in huisonderwijs secundair vertegenwoordigt in het schooljaar 2007-2008 slechts 0,12% van het totale aantal jongeren van 12 tot 17 jaar in Vlaanderen¹², waaruit we kunnen besluiten dat huisonderwijs nog steeds de grote uitzondering is.

3.2 Leerlingenkenmerken

3.2.1 Leeftijd en geslacht

Het verschil tussen het aantal meisjes en jongens in het huisonderwijs secundair is klein. In schooljaar 2007-2008 vertegenwoordigden ze respectievelijk 48,8% en 51,2% van het totale aantal leerlingen.

Schooljaar	2006-2007	%2006-2007	2007-2008	%2007-2008
Geslacht				
Jongens	223	53,1%	258	51,2%
Meisjes	197	46,9%	246	48,8%
Totaal	420	100%	504	100%

Tabel 9 Aantal leerlingen in huisonderwijs naar geslacht, schooljaren 2006-2007 en 2007-2008 (secundair onderwijs)

Net zoals in het basisonderwijs (zie p. 7) delen we de leerlingen in naar leeftijd op basis van kalenderjaren. Dit betekent dat leerlingen die in 1995 geboren zijn tijdens het schooljaar 2007-2008 tot de groep '12-jarigen' behoren, leerlingen die in 1994 geboren zijn, behoren tot de '13-jarigen', enzovoort. Er is een verband tussen de leeftijd en het aantal jongeren dat ingeschreven is in huisonderwijs. Hoe ouder de jongere, hoe vaker huisonderwijs voorkomt. De 16- en 17-jarigen

vertegenwoordigen in 2007-2008 ongeveer de helft van het aantal jongeren in huisonderwijs op niveau secundair onderwijs.

Schooljaar	2006-2007	%2006-2007	2007-2008	%2007-2008
Leeftijd				
12 jaar	48	11,4%	53	10,5%
13 jaar	41	9,8%	60	11,9%
14 jaar	56	13,3%	56	11,1%
15 jaar	53	12,6%	88	17,5%
16 jaar	86	20,5%	104	20,6%
17 jaar	136	32,4%	143	28,4%
Totaal	420	100%	504	100%

Tabel 10 Aantal leerlingen in huisonderwijs naar leeftijd, schooljaren 2006-2007 en 2007-2008 (secundair onderwijs)

3.2.2 Woonplaats

2006-2007	Aantal leerlingen huisonderwijs basis	Percentage	Percentage ten opzichte van de bevolkingsgroep 12- tot 17-jarigen ¹³
Antwerpen	145	34,52%	0,12%
Brussels Hoofdst. Gewest	12	2,86%	-
Limburg	31	7,38%	0,05%
Oost-Vlaanderen	95	22,62%	0,10%
Vlaams-Brabant	80	19,05%	0,11%
West-Vlaanderen	56	13,33%	0,07%
Buiten Vlaanderen	1	0,24%	0,24%
Totaal	420	100%	0,10%

Tabel 11 Aantal leerlingen in huisonderwijs naar provincie, met het percentage van de bevolkingsgroep 12- tot 17-jarigen dat dit aantal vertegenwoordigt (schooljaar 2006-2007, secundair onderwijs)

2007-2008	Aantal leerlingen huisonderwijs basis	Percentage	Percentage ten opzichte van de bevolkingsgroep 12- tot 17-jarigen ¹⁴
Antwerpen	196	38,89%	0,16%
Brussels Hoofdst. Gewest	7	1,39%	-
Limburg	44	8,73%	0,07%
Oost-Vlaanderen	107	21,23%	0,11%
Vlaams-Brabant	98	19,44%	0,13%
West-Vlaanderen	51	10,12%	0,06%
Buiten Vlaanderen	1	0,20%	-
Totaal	504	100%	0,12%

Tabel 12 Aantal leerlingen in huisonderwijs naar provincie, met het percentage van de bevolkingsgroep 12- tot 17-jarigen dat dit aantal vertegenwoordigt (schooljaar 2007-2008, secundair onderwijs)

Huisonderwijs komt voor over heel Vlaanderen, maar de grootste concentratie van leerlingen die huisonderwijs volgden in 2007-2008 vinden we in de provincie Antwerpen. Ook relatief gezien ten opzichte van het aantal 12- tot 17-jarigen in deze provincie was het aantal leerlingen dat huisonderwijs volgde in deze provincie het grootst, namelijk 0,16%. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waren slechts 7 leerlingen ingeschreven in huisonderwijs secundair, wat gedeeltelijk te verklaren is door het relatief klein aantal Nederlandstalige leerlingen in Brussel, maar ook doordat de controle op de leerplicht in Brussel nog niet systematisch gebeurt. Vanaf het schooljaar 2008-2009 zal deze controle wel gebeuren.

14 Gegevens op basis van het rijksregister, bewerking Studiedienst van de Vlaamse Regering.

3.3 Schoolloopbaan

3.3.1 Duur van het huisonderwijs

Van de 504 leerlingen huisonderwijs secundair in 2007-2008 vinden we er 178 terug in de inschrijvingen van huisonderwijs in 2006-2007. Dit is slechts 35,3%. Hieruit kunnen we afleiden dat voor veel leerlingen dit huisonderwijs slechts een tijdelijke oplossing is. Ook merken we dat 223 van deze 504 leerlingen, of 44,2%, zich pas na 1 oktober 2007 inschreven in het huisonderwijs.

3.3.2 Schoolloopbaan

Bij het onderzoek naar de schoolloopbaan¹⁵ van de leerlingen die huisonderwijs secundair volgden in 2007-2008 gingen we na of deze leerlingen teruggevonden werden in een school tijdens de schooljaren 2006-2007 en 2007-2008. Voor 277 van de 504 leerlingen vonden we een inschrijving. Niet alle leerlingen werden teruggevonden in een school omdat een aantal van hen al langer dan 2 jaar ononderbroken individueel huisonderwijs volgden, naar een privéschool gingen, een erkende vorming volgden, of uit het buitenland kwamen. Onderstaande tabel is gebaseerd op de laatste datum van inschrijving van deze jongeren.

		Aantal	Percentage
Gewoon lager onderwijs		10	3,61%
Buitengewoon lager onderwijs		5	1,81%
Gewoon voltijds sec. onderwijs		229	82,67%
	IA + 2 ^{de} leerjaar 1 ^{ste} graad	40	14,44%
	IB + beroepsverb. leerjaar	19	6,86%
	ASO	60	21,66%
	BSO	40	14,44%
	KSO	12	4,33%
	TSO	56	20,22%
	Onthaalklas voor Anderstalige Nieuwkomers	2	0,72%
Deeltijds beroepssec. onderwijs		15	5,42%
Buitengewoon sec. onderwijs		18	6,50%

Tabel 13 Laatste schoolinschrijving van de leerlingen die in 2007-2008 huisonderwijs secundair volgden (enkel de leerlingen met een schoolinschrijving in 2006-2007 of 2007-2008).

De meeste leerlingen die voor huisonderwijs kozen, kwamen uit het gewoon voltijds secundair onderwijs, en dan vooral uit de A-stroom en het ASO en TSO.

Voor alle leerlingen in het gewoon voltijds secundair onderwijs in de 2de en 3de graad is het aandeel van de onderwijsvormen als volgt (schooljaar 2007-2008):

	Vlaams schoolonderwijs	Laatste inschrijving leerlingen huisonderwijs
ASO	39,80%	35,71%
BSO	26,96%	23,81%
KSO	1,94%	7,14%
TSO	31,30%	33,33%

Tabel 14 Verdeling van de leerlingen in het gewoon voltijds secundair onderwijs over de onderwijsvormen (2007-2008)

15 Gegevens op basis van de inschrijvings- en leerlingendatabank en databank lerende mens. Ministerie van Onderwijs en Vorming, Brussel.

Als we in ogenschouw nemen dat het in het huisonderwijs om kleine absolute aantallen gaat, kunnen we besluiten dat deze percentages behoorlijk goed overeenkomen. Er zijn dus geen grote verschillen in de verdeling over de onderwijsvormen van leerlingen huisonderwijs op het moment van hun laatste schoolinschrijving en de verdeling over de onderwijsvormen van de totale schoolbevolking in het gewoon voltijds secundair onderwijs. Deze bevinding is anders dan in het schooljaar 2005-2006 en de jaren voorheen. Toen vonden we dat relatief meer leerlingen uit het ASO naar het huisonderwijs overstapten.¹⁶

3.3.3 Schoolse vertraging

Van de leerlingen die we terugvonden in de inschrijvings- en leerlingendatabank, werd nagegaan of zij op dat moment een schoolse vertraging hadden. Deze schoolse vertraging is het niet meer op leeftijd zitten van een leerling in het betrokken leerjaar¹⁷. Uitgedrukt in aantal jaren is dit de vertraging die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van hetzelfde geboortjaar. Wie ouder is dan de 'normale' leeftijd om in een bepaald leerjaar te zitten heeft schoolse vertraging. De schoolse vertraging kon enkel bepaald worden voor leerlingen die uit het gewoon voltijds niet-modulair secundair onderwijs kwamen (225 leerlingen).

	Aantal leerlingen	Percentage
3 jaar vertraging	5	2,2%
2 jaar vertraging	33	14,7%
1 jaar vertraging	94	41,8%
geen vertraging	87	38,7%
1 jaar voorsprong	6	2,7%
Totaal	225	100,0%

Tabel 15 Schoolse vertraging op het moment van de inschrijving in huisonderwijs van de leerlingen die in 2007-2008 huisonderwijs volgden (secundair onderwijs)

We merken op dat 58,7% van de leerlingen die in 2007-2008¹⁸ huisonderwijs volgden, al een schoolse vertraging hadden opgelopen in hun schoolloopbaan. Dit is een hoog percentage in vergelijking met het gemiddelde van 24,6% voor schoolse vertraging in het gewoon secundair onderwijs in Vlaanderen voor het schooljaar 2007-2008. Er was ook een beperkt aantal leerlingen met een schoolse voorsprong. Deze (hoogbegaafde) leerlingen hebben bijvoorbeeld 1 of 2 jaren van het basisonderwijs overgeslagen en willen via huisonderwijs sneller een diploma behalen.

3.3.4 Problematische afwezigheden

Voor de leerlingen die we in vorige schooljaren in de inschrijvings- en leerlingendatabank secundair onderwijs terugvonden (262 van de 504), werd nagekeken of zij een spijbelproblematiek kenden. Hiertoe gingen we na of voor deze leerlingen in 2006-2007 of 2007-2008 een melding van problematische afwezigheden¹⁹ (meer dan 30 halve dagen problematisch afwezig in het voltijds, meer dan 20 halve dagen problematisch afwezig in het deeltijds) aan de administratie gedaan werd. Bij deze melding geeft de school één of meerdere redenen op die waarschijnlijk aan de grondslag liggen van de problematische afwezigheden.

16 AGENTSCHAP VOOR ONDERWIJSDIENSTEN (2007). Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2006-2007. Agentschap voor Onderwijsdiensten, Brussel, p. 139.

17 Zie decreet betreffende gelijke onderwijskansen-I van 28 juni 2002, artikel II.1.20°.

18 AGENTSCHAP VOOR ONDERWIJSDIENSTEN (2009). Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008. Agentschap voor Onderwijsdiensten, Brussel, p. 35.

19 Regelgeving afwezigheden, zie Besluit van de Vlaamse regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs van 16 september 1997, Ministeriële omzendbrieven SO 70, SO/2005/04, SO/2002/05buso.

Voor 39 leerlingen werd inderdaad in de voorgaande jaren een melding van problematische afwezigheden door de school ingestuurd²⁰. Daarbij zijn 12 leerlingen die in het schooljaar 2007-2008 zelf problematisch afwezig waren en in de loop van het schooljaar overgestapt zijn op huisonderwijs. Ongeveer 15% van de leerlingen die we terugvonden in een secundaire school had dus een recent schoolverleden met problematische afwezigheden waarvoor een melding aan AgODi gebeurde. Ter vergelijking: als we het totale aantal leerlingen in het secundair onderwijs beschouwen, was er in 2007-2008 voor 1,2% van de schoolbevolking een melding van problematische afwezigheden²¹. De meeste meldingen 'problematische afwezigheden' betroffen 16- en 17-jarigen.

De meest voorkomende reden voor het spijbelen was volgens de school 'een zwakke motivatie met betrekking tot de school, schoolmoe'. Deze reden vonden we bij 24 van de 39 leerlingen terug. Op de tweede plaats kwam 'Totale onwil van de leerling ten aanzien van de school'. Deze werd aangeduid bij 17 van de 39 leerlingen. Verdere voorkomende redenen waren familiale problemen of een problematische gezinssituatie, pesten en persoonlijke problemen.

3.4 Deelname aan de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap

De organisatie van het huisonderwijs is, binnen de minimale voorwaarden²² opgelegd door onderwijsdecreet XIV²³, vrij in te vullen door de leerplichtverantwoordelijken. De leerlingen die huisonderwijs volgen hebben de mogelijkheid om een volwaardig diploma secundair onderwijs te behalen via de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap, dit is echter geen voorwaarde. Deze examencommissie organiseert examens per graad. De 1e afdeling organiseert de examens die leiden naar het getuigschrift van de eerste graad en het getuigschrift van de tweede graad (alle onderwijsvormen). De 2e afdeling organiseert de examens die leiden naar het diploma secundair onderwijs - algemeen secundair onderwijs. De 3e afdeling organiseert de examens die leiden naar het diploma secundair onderwijs - technisch secundair onderwijs, kunstsecundair onderwijs en beroepssecundair onderwijs. In de 2e en 3e afdeling kan ook het getuigschrift over de basiskennis van het bedrijfsbeheer behaald worden. De 4e afdeling organiseert de examens die leiden naar het diploma in de ziekenhuisverpleegkunde, het diploma in de psychiatrische verpleegkunde of het toelatingsattest tot de vierde graad van het secundair onderwijs. Deze afdeling richt zich in principe enkel tot personen die niet meer leerplichtig zijn, leerlingen die huisonderwijs volgen zijn hier dan ook niet teruggevonden.

Jaarlijks zijn er twee zittijden, een eerste zittijd na de paasvakantie en een tweede in oktober. Leerlingen dienen niet alle examens in één keer af te leggen, in de meeste gevallen kiezen ze ervoor om de vakken te spreiden over verschillende zittijden en op die manier vrijstellingen (vakattesten of deelattesten) te behalen²⁴.

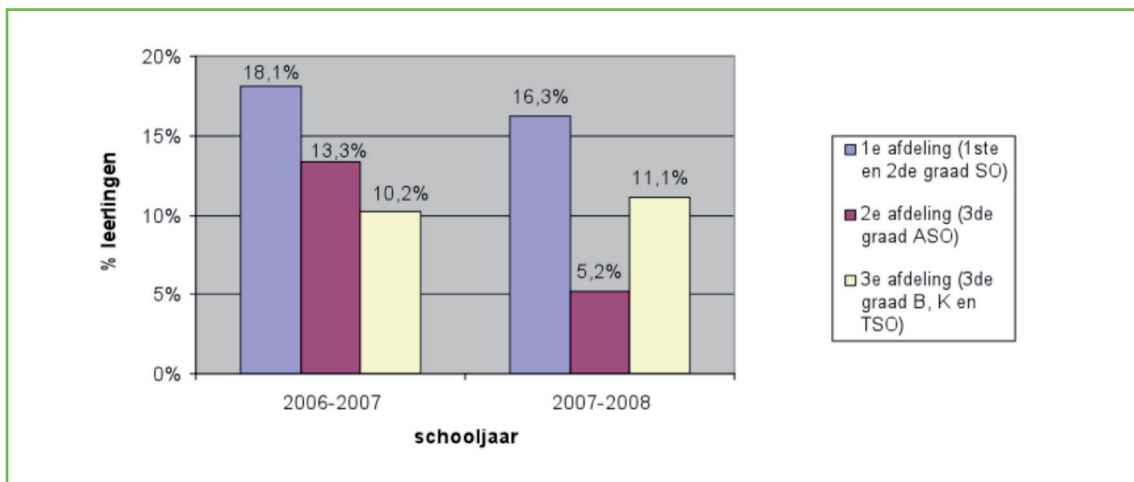
20 Gegevens op basis van de inschrijvings- en leerlingendatabank en databank problematische afwezigheden. Ministerie van Onderwijs en Vorming, Brussel.

21 AGENTSCHAP VOOR ONDERWIJSDIENSTEN (2009). Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008. Agentschap voor Onderwijsdiensten, Brussel, p. 52.

22 Zie Situering.

23 Onderwijsdecreet XIV van 14 februari 2003

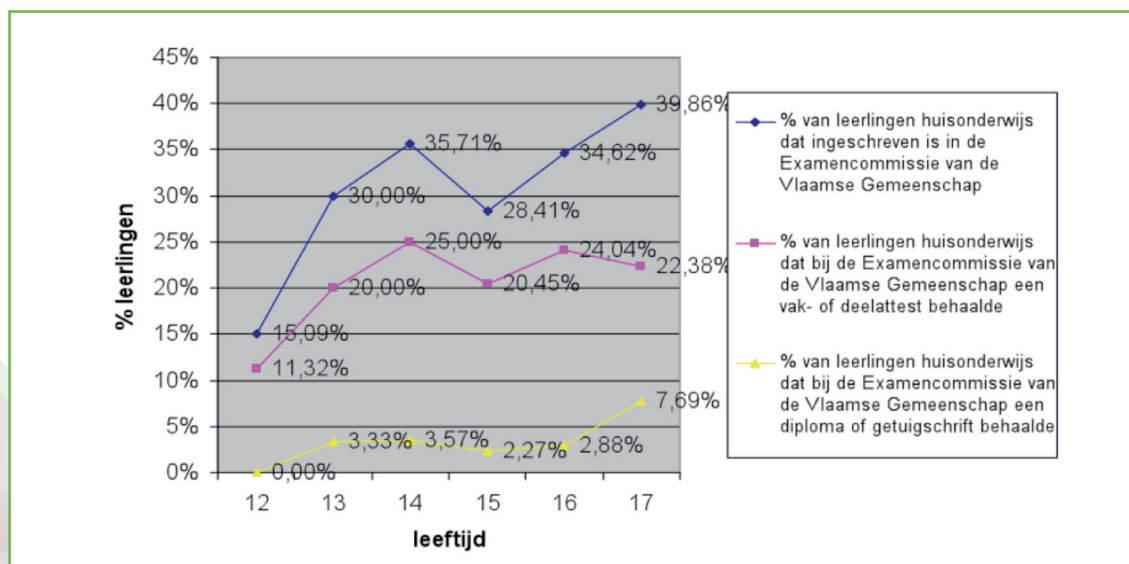
24 Voor meer informatie over de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap, zie <http://www.ond.vlaanderen.be/secundair/examencommissie/> en MINISTERIE VAN ONDERWIJS EN VORMING (2008), Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap voor het voltijds secundair onderwijs. Werkingsjaren 2005, 2006 en 2007. Ministerie van onderwijs en vorming.

Figuur 3 Percentage leerlingen in huisonderwijs die ingeschreven zijn in de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap per afdeling, vergelijking schooljaren 2006-2007 en 2007-2008 (secundair onderwijs)

In schooljaar 2006-2007 waren 41,7% van de leerlingen huisonderwijs secundair ingeschreven bij de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap, namelijk 175 leerlingen van de 420. Dit is een daling ten opzichte van de twee vorige jaren waar telkens ongeveer de helft van de leerlingen zich inschreven.²⁵ In schooljaar 2007-2008 zette deze daling zich verder en schreven nog maar 32,5% van de leerlingen huisonderwijs secundair zich in bij de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap.

We moeten hierbij opmerken dat we in onze gegevens enkel leerlingen opnemen die jonger zijn dan 18 jaar. Er zijn ook heel wat jongeren die huisonderwijs volgen maar zich pas na het schooljaar waarin ze als 17-jarige geteld worden, inschrijven voor de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap, of 17-jarigen die de intentie hebben om later een diploma te behalen via het volwassenenonderwijs.

Figuur 4 Percentage leerlingen huisonderwijs dat ingeschreven is, een vak- of deelattest behaalde of een diploma of getuigschrift behaalde bij de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap naar leeftijd (schooljaar 2007-2008, secundair onderwijs)

²⁵ AGENTSCHAP VOOR ONDERWIJSDIENSTEN (2007): Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2005-2006. Agentschap voor Onderwijsdiensten, Brussel, p.144.

Gedurende het schooljaar 2007-2008 was uiteindelijk 25,20% van de leerlingen huisonderwijs secundair bij de examencommissie gedeeltelijk of volledig geslaagd (127 leerlingen of 77,44% van de leerlingen huisonderwijs die ingeschreven waren in de examencommissie). Een aantal leerlingen (7,34% van de leerlingen huisonderwijs) was wel ingeschreven bij de examencommissie, maar niet geslaagd of afwezig op de examens. De deelname aan de examencommissie was het laagst bij de 12-jarigen.

In totaal behaalden 3,97% van de leerlingen huisonderwijs secundair een getuigschrift (1ste of 2de graad) of diploma (3de graad) bij de examencommissie. Daarvan behaalden 5 leerlingen het getuigschrift van de eerste of tweede graad en 15 leerlingen het diploma secundair onderwijs. Dit diploma werd door 4 leerlingen behaald op een jongere leeftijd dan bij een normale schoolloopbaan het geval zou zijn. Het percentage van de leerlingen huisonderwijs secundair dat nog geen diploma of getuigschrift maar wel minstens één deelattest of vakattest behaalde, is 21,23%.

3.5 Motivering voor het huisonderwijs

3.5.1 Motivering voor het geven van huisonderwijs

Naar elke leerplichtverantwoordelijke die een verklaring van huisonderwijs indient, wordt een vragenlijst gestuurd waarin onder meer gepolst wordt naar de reden van de keuze voor huisonderwijs. In deze vragenlijst worden 10 opties weergegeven en er is ook een mogelijkheid om zelf een andere reden op te geven. De opgegeven keuzemogelijkheden zijn:

- ideologische redenen, bijvoorbeeld geloofsovertuiging
- kiezen voor een eigen schoolsysteem of opvoedingssysteem
- hoogbegaafdheid
- schoolmoeheid
- negatieve ervaringen met school
- nood aan aangepaste verzorging of begeleiding, bijvoorbeeld bij autisme, ADHD, revalidatie
- grote leerachterstand
- combinatie met vrijetijdsactiviteit (sport, muziek, dans, ...) met de bedoeling daarin een loopbaan uit te bouwen
- trekkende bevolking
- regelmatig verblijf in het buitenland
- andere redenen (te specificeren)

Van de 504 leerlingen in huisonderwijs in 2007-2008 hebben we via de vragenlijsten van 261 leerlingen kunnen achterhalen waarom men voor huisonderwijs koos. Van de 420 leerlingen in het schooljaar 2006-2007 hebben we 262 vragenlijsten waarbij er een motivering gegeven werd. Het gaat hier om de motivering die de ouders opgegeven hebben, deze werd verder niet getoetst. Meestal werden per leerling verscheidene oorzaken aangeduid. In onderstaande tabel worden deze allemaal in rekening gebracht.

Motivering	2006-2007		2007-2008	
	Aantal leerlingen	%	Aantal leerlingen	%
Schoolmoeheid	89	34,0%	94	36,0%
Negatieve ervaringen met school	105	40,1%	92	35,2%
Kiezen voor een eigen schoolsysteem / opvoedings-systeem	72	27,5%	61	23,4%
Nood aan aangepaste verzorging / begeleiding	53	20,2%	58	22,2%
Combinatie met sport- of muziekcarrière	34	13,0%	35	13,4%
Regelmatig verblijf in het buitenland	27	10,3%	32	12,3%
Hoogbegaafdheid	39	14,9%	31	11,9%
Grote leerachterstand	21	8,0%	24	9,2%
Ideologische redenen	14	5,3%	17	6,5%
Trekkende bevolking	12	4,6%	5	1,9%
Andere redenen	0	0,0%	0	0,0%

Tabel 16 Motivering voor het geven van huisonderwijs (schooljaren 2006-2007 en 2007-2008, secundair onderwijs)

Net zoals voorgaande schooljaren²⁶, valt op dat 'schoolmoeheid' (94 keer in 2007-2008, dit is 36% van de leerlingen die een motivering kenbaar maakten) en 'negatieve ervaringen met de school' (92 keer in 2007-2008 of 35%) hoog scoorden. Deze waren, al dan niet gecombineerd met andere oorzaken, de belangrijkste motieven voor de overstap naar huisonderwijs. Daarenboven heeft in 2007-2008 56% van de leerlingen waarvan we de motivering kennen minstens een van deze 2 keuzes aangeduid. In 2006-2007 was dit 58%, het jaar dáárvoor 50%²⁷. Dat deze twee motieven, die wijzen op ongenoegen met het klimaat op school, steeds hoog scoren is een punt dat de aandacht trekt. In sommige gevallen werd hier gewezen op pestgedrag van andere leerlingen.

Een aantal ouders/leerplichtverantwoordelijken koos voor huisonderwijs omdat hun kind een vorm van verzorging of begeleiding nodig had die ze naar hun mening niet in het reguliere onderwijssysteem terugvonden, zelfs niet in het buitengewoon of geïntegreerd onderwijs (58 leerlingen in 2007-2008 of 22% van de respons). Het ging hier over een zeer diverse groep van jongeren met speciale noden: jongeren met een autisme spectrum stoornis, jongeren met een leerstoornis zoals NLD²⁸ of ontwikkelingsdyspraxie, jongeren met psychische problemen zoals een depressie of een angststoornis, revaliderende jongeren, jongeren met epilepsie en andere.

Bij 31 leerlingen in 2007-2008 was hoogbegaafdheid een van de redenen om voor huisonderwijs te kiezen (dit is 12% van de respons). Deze leerlingen willen via de examencommissie sneller een diploma secundair onderwijs behalen. Ook hier werd dikwijls de combinatie gemaakt met 'schoolmoeheid' en 'negatieve ervaringen met de school'.

Een andere groep leerlingen paste moeilijk in het reguliere schoolsysteem omdat ze slechts voor een korte periode in België verbleven of regelmatig in het buitenland verbleven (32 leerlingen in 2007-2008 of 12% van de respons). Dit is bijvoorbeeld als gevolg van de beroepsactiviteiten van de ouders, van een wereldreis met het hele gezin, of van buitenlandse toernooien of stages waaraan ze dienden deel te nemen in het kader van een sportcarrière. De combinatie van leren met het opbouwen van een sport- of muziekcarrière was voor 35 leerlingen in 2007-2008 (of 13% van de respons) een reden om met huisonderwijs te starten. De leerlingen zijn op die manier minder aan lesuren en schoolvakanties gebonden en hebben dus meer vrijheid bij de organisatie van hun andere bezigheden. Hier kunnen tennis, ballet en vioollessen als voorbeelden worden aangehaald.

²⁶ AGENTSCHAP VOOR ONDERWIJSDIENSTEN (2005). Rapport Leerplicht 2004-2005. Agentschap voor Onderwijsdiensten, Brussel, p. 117-118; en AGENTSCHAP VOOR ONDERWIJSDIENSTEN (2007). Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2005-2006. Agentschap voor Onderwijsdiensten, Brussel, p. 146-147.

²⁷ idem

²⁸ nonverbal learning disorder: niet-verbale leerstoornis

Een kleine groep die toch ook in het oog springt, is de 'trekkende bevolking', waar vooral de organisatorische vrijheid die huisonderwijs biedt, geapprecieerd wordt. Ten slotte koos een beperkt aantal ouders voor huisonderwijs omwille van ideologische redenen (bijvoorbeeld een bepaalde geloofsovertuiging).

3.5.2 Voor- en nadelen

In de vragenlijst wordt onder meer gepolst naar de voor- en de nadelen die men ondervindt bij de organisatie van huisonderwijs. Dit zijn open vragen die door de leerplichtverantwoordelijke vrij te beantwoorden zijn. In 2006-2007 waren er 252 ouders die voordelen noteerden, 139 ouders ondervonden ook een aantal nadelen. In 2007-2008 gaven 258 ouders voordelen aan, 149 ouders meldden ook nadelen.

Als belangrijkste voordeel werd, net zoals de voorgaande jaren²⁹, aangehaald dat men kan studeren in een eigen tempo, op eigen ritme. Men kan meer tijd vrijmaken voor sport en muziekonderwijs, beter inspelen op de sterke en zwakke punten van de leerling en het lesrooster flexibel invullen naar eigen interesses toe. Er kan door meer persoonlijke begeleiding ook beter voldaan worden aan de specifieke noden en behoeften van het kind. Huisonderwijs komt volgens een aantal ouders ook de groei naar zelfstandigheid en de verantwoordelijkheidszin van de jongere ten goede.

Verder werden regelmatig als pluspunten vermeld: betere motivatie om te studeren, ontwikkelen van een grotere zelfstandigheid, meer verantwoordelijkheidsgevoel, minder stress, geen schooldruk, geen last van pesten, geen contact met alcohol of drugs, een betere relatie tussen ouders en kind en de mogelijkheid om de kinderen mee te nemen als de ouders naar het buitenland gaan.

Als belangrijkste nadeel werd het gebrek aan contact met leeftijdsgenoten opgegeven, soms werd zelfs van eenzaamheid en sociale isolatie gesproken. Een tweede punt dat dikwijls opgemerkt werd, is dat er een grote inzet en discipline nodig is om het huisonderwijs tot een goed einde te brengen.

Ook vonden een aantal ouders dat het organiseren van huisonderwijs een zeer grote investering is, zowel naar tijd als geld. Privésgevers aantrekken is immers een dure aangelegenheid en er is geen mogelijkheid om een studiebeurs te verkrijgen.

Vele ouders zijn vragende partij om meer steun en begeleiding bij het organiseren van huisonderwijs te krijgen: informatie verzamelen over leerplannen en handboeken, over schriftelijke cursussen en over de examens bij de examencommissie blijkt voor sommigen immers een moeilijke speurtocht. Vooral voor de technische opleidingen of beroepsopleidingen ligt het nogal moeilijk om aan het geschikte lesmateriaal te geraken.

3.6 Opvolging en controle

Sinds enkele jaren heeft de inspectie een wettelijke basis voor het uitvoeren van controles op het huisonderwijs³⁰. Het is voor de inspectie niet altijd gemakkelijk om aan te tonen aan de ouders dat het huisonderwijs niet voldoet, aangezien de voorwaarden nog steeds zeer algemeen geformuleerd zijn.³¹

29 AGENTSCHAP VOOR ONDERWIJSDIENSTEN (2005). Rapport Leerplicht 2004-2005. Agentschap voor Onderwijsdiensten, Brussel, p. 119; en AGENTSCHAP VOOR ONDERWIJSDIENSTEN (2006). Rapport Leerplicht 2005-2006. Agentschap voor Onderwijsdiensten, Brussel, p. 148.

30 Ingevoerd bij Besluit van de Vlaamse regering van 9 mei 2003 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 16 september 1997 betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs en van het besluit van de Vlaamse regering van 12 november 1997 betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs.

31 MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP (2005). Onderwijsspiegel, verslag over de toestand van het onderwijs, schooljaar 2003-2004, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel, p.55.

AgODi heeft in 2007-2008 voor 64 leerlingen huisonderwijs secundair aan de inspectie gevraagd om een dringende huiscontrole uit te voeren, aangezien de dossiers als zorgwekkend werden beschouwd. Dit kan het geval zijn als bij een eerste inschatting van het dossier een vermoeden ontstaat dat het leerrecht van de betrokkene in het gedrang is. Indien bijvoorbeeld blijkt dat de leerling in de vroegere school problematisch afwezig was of dat er geen leermiddelen worden gebruikt, kan een dossier als zorgwekkend worden beschouwd. Soms komen er ook bezorgde telefoons van scholen, CLB's, of zelfs van de ouders zelf die op een controle van het huisonderwijs aandringen.

Schooljaar	Eerste controle		Tweede controle		Naar procureur
	Positief	Negatief	Positief	Negatief	
2003-2004	7	11	0	4	4
2004-2005	9	22	7	8	2
2005-2006	10	25	6	6	2
2006-2007	15	21	5	2	1
2007-2008	29	29	4	11	2

Tabel 17 Evolutie aantal inspectiecontroles en aantal dossiers doorgestuurd naar de procureur (secundair onderwijs)

In het schooljaar 2007-2008 werd door de inspectie bij 58 leerlingen een eerste controle op het huisonderwijs uitgevoerd, waarvan er precies de helft positief waren. Voor 29 leerlingen was de controle negatief en was een verdere opvolging door de inspectie nodig.

Bij 15 leerlingen werd een tweede huisbezoek afgelegd. Hiervan werden 4 controles positief bevonden en 11 negatief. Deze laatste categorie verloor het recht op huisonderwijs en moest zich terug in een school inschrijven. De meeste leerlingen deden dit ook (9 leerlingen van de 11), twee leerlingendossiers werden naar de procureur gestuurd voor verdere opvolging.

Het grote aantal negatieve beoordelingen ten opzichte van het totale aantal controles kan verklaard worden doordat de dossiers een eerste screening ondergingen voordat de inspectie op pad gestuurd werd, zodat de zwakste dossiers bij voorrang gecontroleerd werden. Het is dan ook onmogelijk om op basis van deze controles een veralgemening te maken voor de totale populatie van leerlingen die huisonderwijs volgden.

Conclusie

Het aantal leerlingen dat individueel huisonderwijs volgt, neemt toe. In het basisonderwijs noteren we een stijging met 12%, zowel in 2006-2007 (248 leerlingen) als in 2007-2008 (279 leerlingen). In het secundair onderwijs ligt de stijging in 2006-2007 op 17% (420 leerlingen) en in 2007-2008 op 20% (504 leerlingen). Toch is huisonderwijs in Vlaanderen nog steeds een uitzondering. Slechts 0,06% van de 6- tot 11-jarigen en 0,12% van de 12- tot 17-jarigen in Vlaanderen is ingeschreven in het huisonderwijs.

Als we naar de leeftijd van de leerlingen in het huisonderwijs kijken, merken we dat huisonderwijs meer voorkomt bij oudere jongeren. De 16- en 17-jarigen vormen de grootste groep. Ook zien we een grotere vertegenwoordiging van huisonderwijs in de provincie Antwerpen dan in de andere provincies.

Huisonderwijs lijkt dikwijls een tijdelijke oplossing te zijn. Van de leerlingen in het basisonderwijs die ingeschreven werden in het huisonderwijs in 2007-2008, vinden we 58% terug in het huisonderwijs van het voorgaande schooljaar. In het secundair onderwijs is dit slechts 35%. We bekijken dan ook voor de leerlingen uit het secundair onderwijs de schoolloopbaan van de leerlingen in huisonderwijs. We merken dat de leerlingen huisonderwijs verspreid voorkwamen in de verschillende onderwijsvormen, dat ze meer schoolse achterstand hebben in vergelijking met de volledige schoolbevolking en dat ze meer problematisch afwezig waren.

De meest voorkomende motivering voor het geven van huisonderwijs is zowel in het basisonderwijs als in het secundair onderwijs "laag welbevinden in de school" of "schoolmoeheid". Opvallend is ook dat veel ouders die omwille van beroepsomstandigheden tijdelijk in het buitenland verblijven huisonderwijs geven tijdens die periode. Ook zijn er ouders van kinderen met ASS en leerproblemen die beslissen om huisonderwijs te geven. Soms kiezen deze ouders noodgedwongen voor huisonderwijs, omdat de situatie op school niet langer houdbaar is of omdat men de keuze voor het buitengewoon onderwijs niet wil maken.

Leerlingen die huisonderwijs volgen, kunnen een getuigschrift basisonderwijs en een volwaardig diploma secundair onderwijs behalen als ze slagen voor de examens ingericht door de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap. Op het niveau basisonderwijs kunnen de leerlingen deelnemen aan een examen dat ingericht wordt door 10 scholen in Vlaanderen. Op het niveau secundair onderwijs kunnen de leerlingen hun examens spreiden over verschillende zittijden om op die manier vrijstellingen (vakattesten of deelattesten) te behalen. Deze examens zijn niet verplicht en we kunnen hierbij opmerken dat maar een deel van de leerlingen van het secundair onderwijs zich hiervoor inschrijft. In 2007-2008 vinden we een derde van de leerlingen huisonderwijs terug bij de inschrijvingen van de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap, waarbij we opmerken dat dat in 2005-2006 nog de helft van de leerlingen was.

Gedurende het schooljaar gaat de onderwijsinspectie op controle bij leerlingen thuis. Hierbij wordt voorrang gegeven aan de leerlingen waarbij er vermoedens zijn dat het leerrecht van de betrokkene in gedrang is. Deze vermoedens worden vaak aangebracht door scholen of CLB's. Controle is niet altijd mogelijk, bijvoorbeeld wanneer het gezin in het buitenland verblijft. Indien

er twee controles - resulterend in een negatieve evaluatie - plaatsgevonden hebben, verliest de leerling het recht op huisonderwijs en moet hij terug ingeschreven worden in een school. Onze cijfers geven een hoog percentage negatieve controles weer in het secundair onderwijs, maar hier dient in rekening gebracht te worden dat vooral leerlingen zijn gecontroleerd waarvoor er vooraf al een bezorgdheid werd geuit.

Aanbevelingen

Sommige ouders hebben behoefte aan ondersteuning en inhoudelijke begeleiding bij de organisatie van het huisonderwijs. Dit is echter geen bevoegdheid van AgODi. Wij verwijzen steeds naar de eindtermen en ontwikkelingsdoelen die op de website van de entiteit Curriculum terug te vinden zijn. Er dient bekeken te worden welke mogelijkheden er zijn om inhoudelijke ondersteuning te bieden aan de ouders.

Ouders die huisonderwijs geven zijn vragende partij om recht te hebben op een school- of studietoelage. Momenteel dragen ouders zelf alle kosten van handboeken, lesmateriaal, sportactiviteiten, enz...

Glossarium

A-stroom: leerlingen van de eerste graad die in het eerste leerjaar A en het 2de leerjaar van de 1ste graad zitten.

B-stroom: leerlingen van de eerste graad die in het eerste leerjaar B en het beroepsvoorbereidend leerjaar zitten.

collectief huisonderwijs: huisonderwijs in een organisatie of instelling die al dan niet gebaseerd is op een zekere rechtsvorm.

individueel huisonderwijs: huisonderwijs dat individueel gegeven wordt.

leerplichtcontrole: controle uitgevoerd door het Ministerie van Onderwijs en Vorming, waarbij wordt bekeken of alle leerplichtige kinderen, woonachtig binnen de Vlaamse Gemeenschap, ook daadwerkelijk aan de leerplicht voldoen. Door het ontbreken van concrete samenwerkingsafspraken, worden de leerlingen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot nu toe nog niet opgevolgd.

onderwijsniveau: indeling van het leerplichtonderwijs in kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs.

onderwijsvormen (opdeling in de 2de, 3de en 4de graad secundair onderwijs): het algemeen secundair onderwijs, het beroepssecundair onderwijs, het kunstsecundair onderwijs en het technisch secundair onderwijs.

onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het secundair onderwijs: dit onderwijs heeft tot doel Nederlandsonkundige leerlingen, die onlangs in België zijn aangekomen, op te vangen, hen zo snel mogelijk Nederlands te leren en hen te integreren in de onderwijsvorm en studierichting die het nauwst aansluit bij de individuele capaciteiten van deze anderstalige nieuwkomer. Het onthaalonderwijs bevat daarom eerst een onthaaljaar, waarbij de leerling gedurende een schooljaar intensief Nederlands (minimum 28u/week) krijgt. Na het onthaaljaar worden deze leerlingen verder ondersteund, begeleid en opgevolgd.

problematische afwezigheid: een afwezigheid waarvoor ofwel geen, ofwel laattijdig een geldige verantwoording (medisch attest, briefje ouders, ...) werd ingediend. Dit wordt in het aanwezigheidsregister geregistreerd met een code B. Als een leerling 30 halve dagen B-code verzameld heeft, meldt de school dit aan Agodi.

Bij dergelijke afwezigheden moet er een begeleiding opgestart worden, ook voor niet-leerplichtige leerlingen. Ongeacht het aantal problematische afwezigheden wordt van scholen, in samenwerking met het betrokken CLB, verwacht dat ze de leerlingen gedurende het volledige schooljaar intensief begeleiden. Als de school kan aantonen dat ze ernstige inspanningen geleverd heeft om de vastgelopen situatie te deblokken betekent dit dat, na overheidsverificatie, de leerlingen op 1 februari in aanmerking genomen worden voor toepassing van de schoolbevolkingsnormen en dat de leerlingen recht hebben op een officiële studiebekrachtiging.

schoolse vertraging: het niet meer op leeftijd zitten van een leerling in het betrokken leerjaar. Uitgedrukt in aantal jaren is dit de vertraging die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van hetzelfde geboortejaar. Wie ouder is dan de 'normale' leeftijd om in een bepaald leerjaar te zitten heeft schoolse vertraging.

trekkende bevolking: de binnenschippers, de kermis- en circusexploitanten en -artiesten en de woonwagenbewoners bedoeld in artikel 2, 3°, van het decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden.

voltijds secundair onderwijs: het onderwijs dat aan regelmatige leerlingen wordt verstrekt gedurende veertig weken per jaar naar rata van ten minste achtentwintig wekelijkse lessen en rekening houdend met het maximum aantal wekelijkse lessen vastgesteld in artikel 2 van het koninklijk besluit nr. 2 van 21 augustus 1978 tot vaststelling van het maximum aantal lestijden per week in het voltijds secundair onderwijs. In afwijking van het hiervoor gestelde, wordt voor wat betreft de opties psychiatrische verpleegkunde en ziekenhuisverpleegkunde van de vierde graad, het voltijds secundair onderwijs verstrekt gedurende veertig weken per jaar naar rata van ten minste zesendertig wekelijkse lessen en rekening houdend met het maximum vastgesteld in hetzelfde koninklijk besluit.

Afkortingenlijst

- ASS:** Autisme Spectrum Stoornis
- AgODi:** Agentschap voor Onderwijsdiensten
- ASO:** algemeen secundair onderwijs
- BaO:** basisonderwijs
- BSO:** beroepssecundair onderwijs
- BuSO:** buitengewoon secundair onderwijs
- CLB:** centrum voor leerlingenbegeleiding
- DBSO:** deeltijds beroepssecundair onderwijs
- KSO:** kunstsecundair onderwijs
- NLD:** nonverbal learning disorder
- PA:** problematische afwezigheid
- SO:** secundair onderwijs
- TSO:** technisch secundair onderwijs

Overzicht van tabellen

Tabel 1	Aantal leerlingen in huisonderwijs naar geslacht, schooljaren 2006-2007 en 2007-2008 (basisonderwijs)	6
Tabel 2	Aantal leerlingen in huisonderwijs naar leeftijd vergelijking schooljaren 2006-2007 en 2007-2008 (basisonderwijs)	6
Tabel 3	Aantal leerlingen in huisonderwijs naar provincie, met het percentage van de bevolkingsgroep 6- tot 11-jarigen dat dit aantal vertegenwoordigt (schooljaar 2006-2007, basisonderwijs)	6
Tabel 4	Aantal leerlingen in huisonderwijs naar provincie, met het percentage van de bevolkingsgroep 6- tot 11-jarigen dat dit aantal vertegenwoordigt (schooljaar 2007-2008, basisonderwijs)	7
Tabel 5	Nieuwe leerlingen in huisonderwijs en inschrijving in een school in het voorgaande schooljaar (vergelijking schooljaren 2006-2007 en 2007-2008, basisonderwijs)	8
Tabel 6	Motivering voor het geven van huisonderwijs (schooljaar 2006-2007 en 2007-2008, basisonderwijs)	9
Tabel 7	Evolutie aantal inspectiecontroles (basisonderwijs)	9
Tabel 8	Beoordelingen inspectiecontroles basisonderwijs 2006-2007 en 2007-2008	10
Tabel 9	Aantal leerlingen in huisonderwijs naar geslacht, schooljaren 2006-2007 en 2007-2008 (secundair onderwijs)	11
Tabel 10	Aantal leerlingen in huisonderwijs naar leeftijd, schooljaren 2006-2007 en 2007-2008 (secundair onderwijs)	12
Tabel 11	Aantal leerlingen in huisonderwijs naar provincie, met het percentage van de bevolkingsgroep 12- tot 17-jarigen dat dit aantal vertegenwoordigt (schooljaar 2006-2007, secundair onderwijs)	12
Tabel 12	Aantal leerlingen in huisonderwijs naar provincie, met het percentage van de bevolkingsgroep 12- tot 17-jarigen dat dit aantal vertegenwoordigt (schooljaar 2007-2008, secundair onderwijs)	12
Tabel 13	Laatste schoolinschrijving van de leerlingen die in 2007-2008 huisonderwijs secundair volgden (enkel de leerlingen met een schoolinschrijving in 2006-2007 of 2007-2008).	13
Tabel 14	Verdeling van de leerlingen in het gewoon voltijds secundair onderwijs over de onderwijsvormen (2007-2008)	13

Tabel 15 Schoolse vertraging op het moment van de inschrijving in huisonderwijs van de leerlingen die in 2007-2008 huisonderwijs volgden (secundair onderwijs)	14
Tabel 16 Motivering voor het geven van huisonderwijs (schooljaren 2006-2007 en 2007-2008, secundair onderwijs)	18
Tabel 17 Evolutie aantal inspectiecontroles en aantal dossiers doorgestuurd naar de procureur (secundair onderwijs)	20

Overzicht van figuren

Figuur 1	Evolutie van het aantal leerlingen in huisonderwijs in het basisonderwijs	5
Figuur 2	Evolutie van het aantal leerlingen in huisonderwijs in het secundair onderwijs	11
Figuur 3	Percentage leerlingen in huisonderwijs die ingeschreven zijn in de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap per afdeling, vergelijking schooljaren 2006-2007 en 2007-2008 (secundair onderwijs)	16
Figuur 4	Percentage leerlingen huisonderwijs die ingeschreven zijn, een vak- of deelattest behaalden of een diploma of getuigschrift behaalden bij de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap naar leeftijd (schooljaar 2007-2008, secundair onderwijs)	16

Bronnen

Bibliografie

- Ministerie van Onderwijs en Vorming (2005). *Rapport Leerplicht 2004-2005*. Brussel: auteur.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (2005). *Onderwijsspiegel, verslag over de toestand van het onderwijs, schooljaar 2003-2004*, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.
- Agentschap voor Onderwijsdiensten (2007). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2005-2006*. Brussel: auteur.
- Agentschap voor Onderwijsdiensten (2008). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2006-2007*. Brussel: auteur.
- Agentschap voor Onderwijsdiensten (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*. Brussel: auteur.
- Agentschap voor Onderwijsdiensten (2008). *Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap voor het voltijds secundair onderwijs, werkingsjaren 2005, 2006 en 2007*. Brussel: auteur.

Regelgeving

- Wet betreffende de leerplicht van 29 juni 1983.
- Decreet basisonderwijs van 25 februari 1997.
- Onderwijsdecreet XIV van 14 februari 2003
- Besluit van de Vlaamse Regering van 9 mei 2003 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 september 1997 betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs en van het besluit van de Vlaamse regering van 12 november 1997 betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs.
- Decreet betreffende gelijke onderwijskansen-I van 28 juni 2002.
- Besluit van de Vlaamse regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs van 16 september 1997.

Ministeriële omzendbrieven

- SO 68 over de leerplicht, 01/03/2000.
- SO 70 over aanwezigheid van leerlingen: aanwezigheidsregister, stamboekregister, individuele steekkaart en registratiefiche van de leerling. Maatregelen vanaf het schooljaar 2000-2001 voor het gewoon voltijds secundair onderwijs en het deeltijds beroepssecundair onderwijs, 03/07/2000.
- SO/2002/05buso over afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het buitengewoon secundair onderwijs, 15/8/2002.
- SO/2005/04 over afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs, 08/07/2005.

Databanken

- Databank huisonderwijs, AgODi.
- Databank in- en uitschrijvingen, AgODi.
- Databank problematische afwezigheden secundair onderwijs, AgODi.
- Inschrijvings- en leerlingendatabank en databank lerende mens. Ministerie van Onderwijs en Vorming, Brussel.
- Rijksregister, bewerking Studiedienst van de Vlaamse Regering.

